



Österbottens förbund
Pohjanmaan liitto

Lausunto

1 (4)

ÖFPL/189/05.00.03/2016

07.11.2016

Sisäministeriö

kirjaamo@intermin.fi

Lausuntopyyntö SM1620744; 00.01.05.00; SMDno-2015-2070 (Hanketunnus SM061:00/2015)

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi pelastustoimen järjestämisestä

Pohjanmaan liitto kiittää sisäministeriötä lausuntopyynnöstä, joka koskee hallituksen esityksen luonnosta laiksi pelastustoimen järjestämisestä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki pelastustoimen järjestämisestä ja sitä sovellettaisiin pelastustoimen järjestämiseen, kehittämiseen, ohjaukseen ja valvontaan vuoden 2019 alusta lukien. Pohjanmaan liitto haluaa kiinnittää lain jatkovalmistelussa sisäministeriön huomion seuraaviin näkökohtiin:

Pohjanmaan liitto, Vaasan sairaanhoitopiiri ja Pohjanmaan pelastuslaitos ovat kannanotossaan 7.6.2016 ministeri Orpolle, Rehulalle ja Vehviläiselle esittäneet, että pelastustoimi ja ensihoito järjestetään jatkossa maakuntajaon pohjalta. Pohjanmaan maakunta on toiminnallisesti sopivan kokoinen, jotta palvelut voidaan tuottaa myös tulevaisuudessa tehokkaasti, tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Maakuntauudistuksen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistuksen myötä uusista maakunnista on tarkoitus muodostaa vahvoja itsehallinnollisia organisaatioita, joissa toimiminen yhteisen hallinnon alla tuo synergiaetuja. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että esimerkiksi pelastustoimen järjestämistä ja laajaa ympärivuorokautista päivystystä koskevilla säädösesityksillä maan hallitus tosiasiallisesti puuttuu monitoimialaisen maakuntauudistuksen tärkeisiin osakokonaisuuksiin ja heikentää siten uuden Pohjanmaan maakunnan toimintaedellytyksiä tuntuvasti.

Nyt lausunnolla olevassa luonnoksessa pelastustoimen ja ensihoidon osalta on esitetty, että palveluiden järjestämisvastuu ja palvelutuotanto keskitettäisiin viidelle yliopistosairaalaan ylläpitävälle maakunnalle, joita ovat Pirkanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. Pelastustoimen uudelleenjärjestelyssä kolmen Pohjanmaan maakunnan (Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa) yhteistyö pirstaloituisi, jos tulevan maakunnan peruspalveluihin kuuluvan pelastustoimen päätöksenteko palvelutasosta ja sen kehittämisestä keskitettäisiin Varsinais-Suomen maakuntavaltuustolle, kuten on ehdotettu. Pelastustoimen toimiminen jatkossakin osana kiireellisen ensihoidon palveluketjua edellyttää, että pelastustoimi ja ensihoito organisoitetaan maakunnissa samaan oikeushenkilöön.

Perustuslain 122 §:n noudattamiseksi tulee myös laajan päivystyksen yksiköiden lukumäärää lisätä niin, että Vaasan keskussairaala nimetään laajan päivystyksen yksiköksi. Pohjanmaan liitto korostaa, että ehdotusta päivystysasetukseksi ei saa käsitellä erikseen maakunta-uudistuksesta, koska keskittämisen vaikutukset ovat huomattavia tuleville maakunnille, ja siten sekä uudistusta että päivystystoimintaa on katsottava kokonaisuutena aivan samalla tavalla kuin pelastustoimen ja ensihoidon kokonaisuutta.

Juuri maakunnan muodostama kokonaisuus mahdollistaa alueen toimijoiden tehokkaan verkoston, jolla vastataan ennen kaikkea maan hallituksen asettamiin tavoitteisiin. Maakuntapohjainen järjestely antaa mahdollisuuden tuotannollisesti tarkoituksenmukaisten ja taloudellisten ratkaisujen kehittämiseen, ja siten tehtäväkokonaisuuksia tarkasteltaessa voidaan yhteistoiminnalla saavuttaa alueellisia synergiaetuja. Palvelujen monimuotoinen yhteistyö varmistaa rakenteelliset edellytykset sille, että palveluja ja palveluketjuja voidaan kehittää asiakkaiden näkökulmasta. Hallinto tehostuu maakuntauudistuksessa, kun palvelutoiminta ja tukipalvelut keskitetään samalle monialaiselle toimijalle. Pelastustoimen ja ensihoidon järjestelyssä toiminnan keskittäminen viidelle alueelle kuitenkin heikentää lähipalvelujen integroimista.

Pelastustoimi ja ensihoito ovat lähipalveluja ja niiden järjestämis- ja tuottamisvastuu tulee kytkeä jokaisen maakunnan peruspalveluksi. Tämä toteuttamismalli on luonteva ratkaisu yhteistoiminnalle maakunnan muiden lähipalveluiden, kuten sosiaali- ja terveydenhuollon, ympäristöterveydenhuollon sekä elinkeino- ja yritystoiminnan, kanssa. Pelastustoimen ja ensihoidon yhteistyö on nykyisin tarkoituksenmukaista ja jokapäiväistä saman organisaation sisällä, ja sen toimiminen on syytä varmistaa myös jatkossa. Eri hallinnonalojen yhteistyötä on tiivistettävä esimerkiksi harvaan asuttujen alueiden turvallisuuden varmistamiseksi.

Pohjanmaan maakunnassa kehittämisen lähtökohtana on pelastustoimen ja ensihoidon palvelujen yhteensovittaminen mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Turvapuuhelinpalvelu (vanhusten kotona asuminen tukeva palvelu), johon kotiin tuotavan hoivapalvelun yhteistyön kehittämistä voidaan tukea 24/7-valmiudessa olevin resurssein, on hyvä esimerkki haettaessa erilaisia ratkaisuja yli hallintorajojen ulottuvalle yhteistyölle. Eri viranomaisten moniammatillinen yhteistyö ja erilaisiin palvelutarpeisiin vastaaminen helpottuvat, kun ei ole tarpeettomia hallinnollisia raja-aitoja, mikä puolestaan parantaa kansalaisten saamia palveluja.

Pelastustoimen ja ensihoidon keskittäminen muusta aluejaosta poiketen viidelle alueelle heikentää huomattavasti lähipalveluiden integraation toteuttamista, ja se saattaa jopa vaikeuttaa alueellista turvallisuustyötä. Julkishallinnon keskeinen tehtävä on huolehtia ihmisten perusturvasta kaikissa olosuhteissa toimintaympäristön erityispiirteet huomioiden, kuten esim. kielisuhteiden osalta. Pohjanmaan erityisyyksinä voidaan nostaa esille maakunnan ruotsinkielinen enemmistö ja saaristaisuus, mikä lisää haasteita pelastustoimelle mm. pitkinä matk aikoina.

Uusi maakuntahallinto on myös oiva alusta varautumisen järjestämiseksi erilaisissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Maakunta muo-

dostaa alueen kuntien kanssa lähellä ihmistä olevan turvaverkon, joka tukee alueellisen varautumisen kehittämistä. Alueiden koon kasvattaminen ei tue toiminnan yhteensovittamista ja luontevaa maakunnan alueella tapahtuvaa kehittämistä.

Parhaimmillaan maakuntauudistus avaa täysin uusia mahdollisuuksia palvelutoiminnan kehittämiseksi. Esimerkiksi ELY-keskusten ja ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtyminen maakunnille saattaa poikia uusia yhdistelmiä palveluiden tuottamiseksi. Pelastustoimen järjestämisen vastuuttaminen maakunnille viiden yliopistollisen sairaalan perusteella määräytyvän aluejaon sijaan takaa maakunnalle toimivan viranomaisten yhteistyöalustan, missä palveluita voidaan hoitaa yhden luukun periaatteella.

Myös kuntien ja maakuntien varautumisen yhteensovittamisen ja toimintojen järjestämisen kannalta on tarkoituksenmukaista, että pelastustoimen ja ensihoidon tehtävä järjestetään 18 maakunnan perusratkaisun mukaisesti. Järjestämislaista muodostuva toimintamalli on moniportainen eikä se tue hallituksen asettamaa tavoitetta normien purkamisesta ja hallinnon yksinkertaistamisesta.

Hallituksen esitykseen liittyy lukuisia yksityiskohtia, joilla vähennetään uusien maakuntien tosiasiallista mahdollisuutta järjestää ja tuottaa palvelunsa tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Ne myös heikentävät muiden kuin järjestämisvastuussa olevien maakuntien päätösvaltaa omista asioistaan. Luonnoksen mukaan esimerkiksi valtakunnallisten tavoitteiden valmisteluun osallistuisivat ainoastaan pelastustoimen järjestämisvastuussa olevat maakunnat. Muiden maakuntien vaikuttamismahdollisuudet ovat järjestämislain perusteella muodostumassa varsin heikoiksi. Uudistuksessa maakunnat jaetaan perusteettomasti eri luokkiin sen mukaan, missä yliopistosairaala sijaitsee. Myös muiden maakuntien on pystyttävä osallistumaan palveluiden kehittämiseen ja tavoitteiden valmisteluun.

Toisaalta pelastustoimen järjestämislain luonnoksen 11 §:n mukaan sisäministeriö ja pelastustoimen järjestämisestä vastaava maakunta ohjaisivat pelastustoimen toimintaa ja palveluja vuorovaikutuksessa keskenään. Pohjanmaan osalta tämä tarkoittaisi sitä, että maakunnan riskit ja pelastustoimen mitoitus (resurssisuunnittelu) päätettäisiin viime kädessä Varsinais-Suomen maakuntavaltuustossa. Muiden kuin järjestävien maakuntien edustuksellisuus jäisi maakunnan kuulemisen ja yhteistoiminta-alueen yhteistyösopimuksen varaan. Pelastustoimen järjestämisvastuun ja tuottamisvastuun siirtäminen viidelle maakunnalle aiheuttaa käytännössä erittäin suuren demokratiavajeen 13 muulle maakunnalle. Lakiesityksen myötä sisäministeriö kävisi neuvottelut pelastustoimen järjestämisestä ja kehittämisestä viiden maakunnan kesken, ja muille maakunnille jäisi vain maksajan rooli. Myös esitys valtioneuvoston oikeudesta päättää asetuksella siitä, että palveluja koottaisiin suurempiin kokonaisuuksiin, johtaisi käytännössä muiden kuin järjestämisvastuussa olevien viiden maakunnan osalta pelkkään rahoitusvastuuseen.

Haluamme myös erityisesti nostaa esille hallituksen maakuntauudistusta ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisuudistusta koskevat säädösesitykset, jotka koskevat maakunnan rahoitusta. Pohjanmaan liitto on erittäin huolestunut toimintaedellytysten säilymi-

sestä tulevaisuudessa, mikäli Pohjanmaan rahoitus vähenee esitetyllä tavalla erittäin voimakkaasti. Merkille pantavaa on se, että nykyisin pelastuslaitoksen kustannukset ovat kutakuinkin keskimääräisellä tasolla valtakunnallisessa vertailussa. Edellisen pelastustoiminnan rakenneuudistuksen ansiosta kustannukset ovat kasvaneet muita julkisia toimialoja hitaammin yhteistoimintaa tehostamalla. Pelastuslaitosten yhteistyö, kuten esimerkiksi yhteiset hankintarenkaat ja yhteishankinnat, ovat tuoneet merkittäviä taloudellisia säästöjä. Mielestämme nykytilan arviointi ei ole ottanut kyllin hyvin huomioon pelastuslaitosten nykyisen yhteistoiminnan merkitystä.

Koska Pohjanmaan väestöstä ruotsia äidinkielenään puhuu 49,6 % ja suomea 44,5 %, on maakunnassamme myös jatkossa turvattava palvelut sekä ruotsiksi että suomeksi. Tämä erityispiirre kaksikielisenä maakuntana korostuu, kun asukkaiden peruspalveluja järjestetään ja kun ne halutaan turvata koko maakunnan alueella kaikissa olosuhteissa. Varautumisessa sekä pelastustoimen ja ensihoidon palveluissa maakunta on luonnollinen pohja, jotta asetetut tavoitteet toteutuisivat yhteiskunnan rakennemuutoksessa ja siksi esitämme näiden lähi-palvelujen järjestämistä maakuntajaon mukaisesti.

ÖSTERBOTTENS FÖRBUND – POHJANMAAN LIITTO

Joakim Strand
Maakuntahallituksen puheenjohtaja

Kaj Suomela
Vt. maakuntajohtaja

Tiedoksi: Linda Viitala, SM (linda.viitala@intermin.fi)